

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΔΗΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΑΤΛΑΣ THE ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

ΚΑΘΕΣΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Heard I.

**ΑΤΛΑΣ
ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ**

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Έκδοση Δεκέμβριος 2001

© Copyright: ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ»

Νικόλαος Καραμανλής

Σολωμού 66, Αθήνα, τηλ.: 010- 5220020-5223648, fax: 5229500

Εγνατίας 113, Θεσσαλονίκη, τηλ.: 0310- 275046-272720

ISBN: SET 960-8092-36-1

2ος τόμος: 960-8092-38-8

Απαγορεύεται ρητά η αναδημοσίευση μέρους ή όλου του έργου, η αναπαραγωγή ή μετάδοσή του με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό, γραπτό ή άλλο μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.

ΑΤΛΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Με τη συμμετοχή των πανεπιστημιακών και ερευνητών:

Βλάσης Αγτζίδης, Ιστορικός, διδάκτωρ Φιλοσοφίας Α.Π.Θ., σύμβουλος στο Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού.

Μαρία Βεργέτη, Λέκτωρ Κοινωνιολογίας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Michel Bruneau, Καθηγητής Γεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο Bordeaux III και υπεύθυνος προγραμμάτων στο CNRS.

Richard Clogg, Καθηγητής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Charles Moskos, Καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Northwestern του Σικάγο.

Γιώργος Πρεβελάκης, Αν. Καθηγητής Γεωπολιτικής στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης.

Άρτεμις Ξανθοπούλου-Κυριακού, Καθηγήτρια Νεότερης Ιστορίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Αναστάσιος Μ. Τάμης, Καθηγητής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο La Trobe της Μελβούρνης και διευθυντής του Ελληνικού Κέντρου Μελετών και Έρευνας (ΕΚΕΜΕ).

Γιάννης Χασιώτης, Καθηγητής Σύγχρονης Ιστορίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ

Στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση-Φιλμ-Μοντάζ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΕΠΕ

Αραχώβης 61, Εξάρχεια

τηλ.: 38 13 801 - 33 00 914, fax: 33 03 282

Εκτύπωση

ΑΦΟΙ Ν. ΠΑΠΠΑ & ΣΙΑ ΑΕΒΕ

Ν. Πλαστήρα 256, Άγιοι Ανάργυροι

τηλ.: 26 32 530 - 26 18 940, fax: 26 32 259

Βιβλιοδεσία

ΑΦΟΙ ΣΤΑΜΟΥ

Ομορφοκλησιάς 39, Μαρούσι - Αθήνα

τηλ.: 28 21 113

Μακέτα εξωφύλλου

Αλέξανδρος Σκούρος

Γραφικά

Τάσος Σαβουλίδης

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Νικόλαος Καραμανλής, Εκδότης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΟΥ

Βλάσης Αγτζίδης
ιστορικός, μαθηματικός
διδάκτωρ Φιλοσοφίας Α.Π.Θ.
σύμβουλος στο Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ – ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρίνα Φράγκου
Υπ. Διδάκτωρ και υπότροφος ΙΚΥ στην Ανθρωπογεωγραφία - Παν. Αιγαίου

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Σπυρίδων Αγγελόπουλος, συγγραφέας
Ευθύμιος Άσος, καθηγητής-συγγραφέας
Νίκος Ατζέμογλου, τ. πρόεδρος Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως
Γεράσιμος Γεωργιάτος, φιλόλογος
Βασίλειος Γκιζέλης, φιλόλογος-συγγραφέας
Αλέξανδρος Γκούρωφ, συγγραφέας
Σοφία Διγενή, συγγραφέας
Στέφανος Ευαγγελίου, συγγραφέας
Ορέστης Ηλιανός, συγγραφέας
Σταύρος Καρκαλέτσης, ιστορικός-συγγραφέας
Αθανάσιος Κόρμαλης, συγγραφέας
Δημήτριος Λαζογιώργος-Ελληνικός, συγγραφέας
Μαρία Μαντάλα, ιστορικός-αρχαιολόγος
Ηλίας Μουρκάκος, καθηγητής ξένων γλωσσών-συγγραφέας
Χριστίνα Πρωτοπαπά-Βάβαλη, συγγραφέας
Γεώργιος Πυριόχος, ψυχολόγος-συγγραφέας
Αστέριος Τόπης, συγγραφέας
Ανδρέας Τσάκας, συγγραφέας
Παναγιώτης Τσιαμούρας, συγγραφέας
Όλγα Τσαντήλα, δημοσιογράφος (εφημερίδα *Μακεδονία*)
Δημήτρης Φίλιος, δημοσιογράφος, αντιπρόεδρος της ΟΛΟΜΜΕ
Λευτέρης Χαρατσιδής, εθνολόγος

Μεταφράσεις (από τα αγγλικά στα ελληνικά):

Μαρίνα Φράγκου, Ελένη Σεϊτάνη, Μαρία Πάχου, Άγγελος Κουτσανδρέας

Μετάφραση λογοτεχνικών αποσπασμάτων: Μαρίνα Φράγκου

Φιλολογική επιμέλεια:

Νίκος Αγκαβανάκης, Ελένη Μαρινάτου, Βέρρα Μπάλλα

Η Ελλάδα, παραδοσιακή μεταναστευτική χώρα, μετατράπηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες σε χώρα υποδοχής παλιννοστούτων ομογενών. Το φαινόμενο της παλιννόστησης εμπεριέχει εξαιρετικά ανομοιογενή στοιχεία. Διαφορετική είναι η παλιννόστηση από την Αμερική και την παλιά Δυτική Ευρώπη και διαφορετική η μετακίνηση ελληνικών πληθυσμών από την πρώην Σοβιετική Ένωση και την Αλβανία μετά την κατάρρευση του κομμουνισμού. Όλοι οι Έλληνες μετανάστες χαρακτηρίζονται από την ελληνική κοινωνία ως «παλιννοστούντες». Όμως, ο όρος μπορεί να αποδοθεί μόνο στην πρώτη γενιά των πολιτικών προσφύγων, γιατί μόνο η γενιά αυτή εκπατρίστηκε και αργότερα επέστρεψε στην Ελλάδα. Οι νεότερες γενιές των πολιτικών προσφύγων, οι Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση και οι Έλληνες από την Αλβανία γεννήθηκαν εκτός του ελληνικού κράτους. Ανήκουν στην ελληνική διασπορά, αλλά η σύγχρονη μετανάστευσή τους προς το ελληνικό κράτος δε συνιστά παλιννόστηση.

Το κύμα παλιννόστησης των δεκαετιών του 1960 και του 1970 προερχόταν από τη Δυτική Ευρώπη, την Αμερική και την Αυστραλία. Τα αίτια των παλιννοστίσεων από την Αυστραλία και τις ΗΠΑ ήταν κυρίως η νοσταλγία της πατρίδας. Ο επαναπατρισμός των Ελλήνων της Κεντρικής και της Νότιας Αφρικής οφειλόταν στην πολιτική αστάθεια, τις φυλετικές συγκρούσεις και τις εμφύλιες αναμετρήσεις. Η σύγχρονη παλιννόστηση άρχισε μετά από την κατάρρευση του δικτατορικού καθεστώτος στην Ελλάδα το 1974 και ενισχύθηκε το 1983, όταν τέθηκε σε εφαρμογή η απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης για ελεύθερο επαναπατρισμό των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων. Παρουσίασε μεγάλη αύξηση από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 λόγω του ανοίγματος των συνόρων των ανατολικών κρατών, των εθνικών και οικονομικών προβλημάτων στη Σοβιετική Ένωση και της απότομης κατάρρευσης του σοσιαλιστικού καθεστώτος και της αποδιάρθρωσης του κοινωνικού ιστού στην Αλβανία.

Για την παλιννόστηση στη μεταπολεμική Ελλάδα γράφει η Μαρία Βεργέτη, για το νέο κύμα μετακινήσεων του ελληνικού πληθυσμού από την πρώην Σοβιετική Ένωση ο Βλάσης Αγτζίδης. Στο τέλος παρουσιάζεται η έκδοση του Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων, *Ελληνική Διασπορά*.

Η παλιννόστηση στη μεταπολεμική Ελλάδα

Τα μεταναστευτικά κύματα από και προς τον ελλαδικό χώρο τις πρώτες δεκαετίες μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

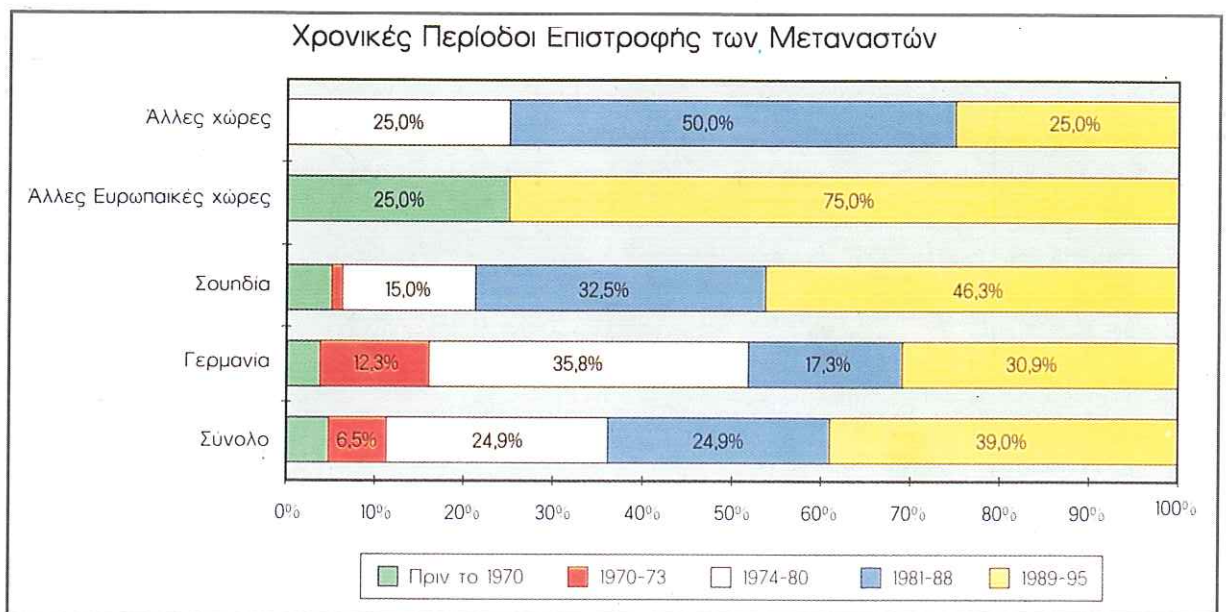
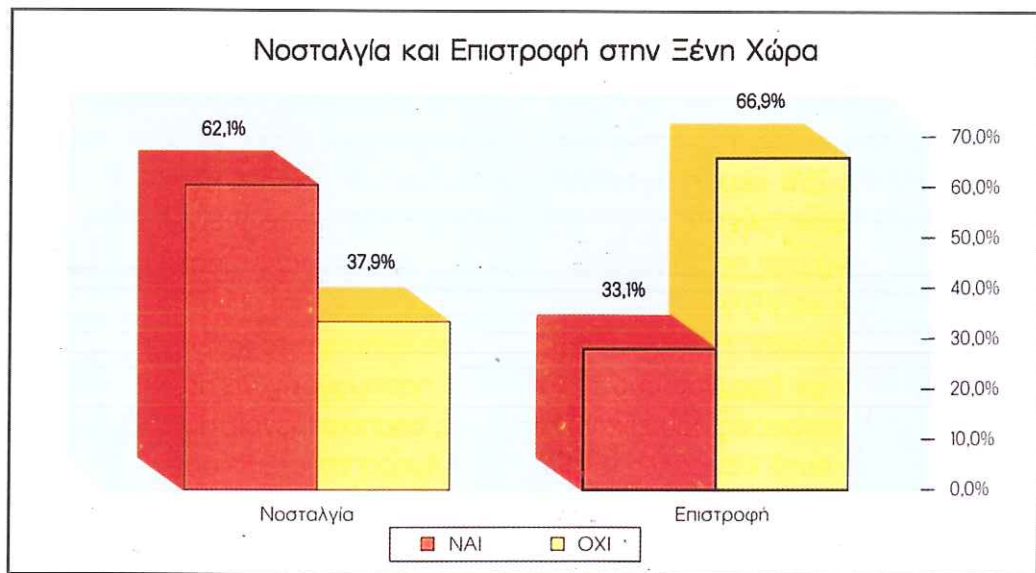
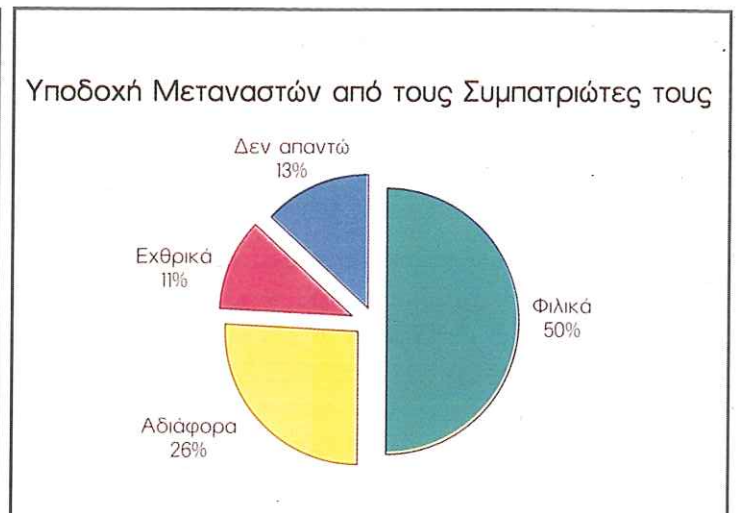
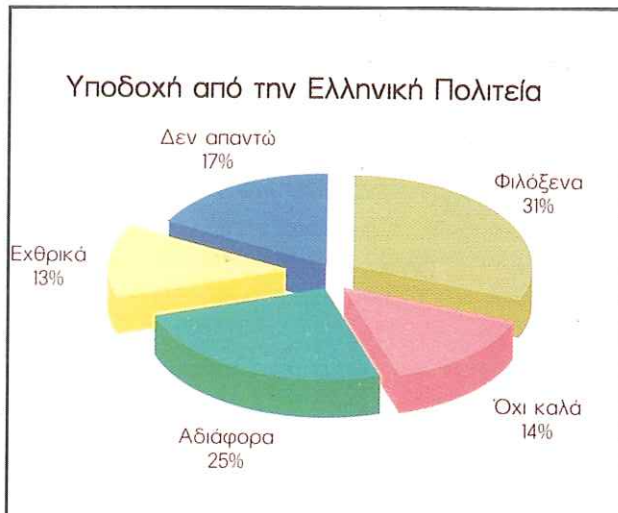
Τα μεταναστευτικά κύματα που σημειώθηκαν από και προς τον ελλαδικό χώρο μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο συνδέονται με οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες τόσο της χώρας προέλευσης όσο και των χωρών υποδοχής. Η εξωτερική μετανάστευση την περίοδο 1950-1980 παρουσίασε αισθητή έξαρση σε σχέση με την περίοδο 1920-1940. Τα αίτια ήταν οι συνθήκες ζωής στον αγροτικό χώρο, η έλλειψη ευκαιριών εκπαίδευσης, η αντίδραση στους κοινωνικούς και πολιτικούς εξαναγκασμούς, η αβεβαιότητα στην απασχόληση, η αναζήτηση καλύτερων προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης, η ζήτηση εργατικού δυναμικού στις χώρες υποδοχής, οι διαφορές στο

επίπεδο των αμοιβών ανάμεσα στην Ελλάδα και στις χώρες υποδοχής και η μακροχρόνια αποδημητική παράδοση των Ελλήνων.

Ο συνολικός αριθμός των μεταναστευσάντων την περίοδο 1955-1977 ανήλθε σε 1.236.000 άτομα (μέσος ετήσιος όρος 6,2 μετανάστες σε 1.000 κατοίκους). Ο συνολικός αριθμός των παλιννοστησάντων την περίοδο 1968-1977 ήταν 238.000 άτομα (μέσος ετήσιος όρος 2,7 παλιννοστούντες σε 1.000 κατοίκους). Την περίοδο 1955-1959 οι μετανάστες κατευθύνθηκαν κυρίως προς τις υπερπόντιες χώρες με μέσο ετήσιο όρο 3,6 μετανάστες σε 1.000 κατοίκους. Η παλιννόστηση διαμορφώθηκε σε χαμηλά επίπεδα. Την περίοδο

Τρεις γενιές Ελληνοαμερικανών μεταναστών. Κάποια από τα παιδιά θα επιστρέψουν αργότερα στην Ελλάδα.

Διαγράμματα από έρευνα της Περιβαλλοντικής Ομάδας του Β' Γυμνασίου Κιλκίς. Αναφέρονται στην παλιννόστηση από τη Δυτική Ευρώπη.

1960-1966 η μετανάστευση αφορούσε κατεξοχήν μετακίνηση προς τις χώρες υποδοχής εργατικού δυναμικού, και κυρίως προς την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, με μέσο ετήσιο όρο 10,11 μετανάστες σε 1.000 κατοίκους. Η παλιννόστηση και σε αυτή την περίοδο κινήθηκε σε χαμηλά επίπεδα. Στη διετία 1967-1968 ο μέσος ετήσιος όρος ήταν 5,4 μετανάστες σε 1.000 κατοίκους. Η σημαντική μείωση του μεταναστευτικού κύματος, η οποία δε συνοδεύτηκε με σημαντική αύξηση της παλιννόστησης, οφειλόταν στην οικονομική ύφεση της Δυτικής Ευρώπης. Την περίοδο 1969-1972 παρατηρήθηκε βελτίωση της παραγωγικής δραστηριότητας στις χώρες υποδοχής. Ο μέσος ετήσιος όρος ήταν 8,2 μετανάστες σε 1.000 κατοίκους. Ταυτοχρόνως επιταχύνθηκε ο ρυθμός της παλιννόστησης. Ο μέσος όρος ήταν 2,6 παλιννοστούντες σε 1.000 κατοίκους. Στην περίοδο 1973-1977 ελαχιστοποιήθηκε η μεταναστευτική εξοδος και υπερκαλύφθηκε από την παλιννόστηση. Ο μέσος ετήσιος όρος ήταν 2,5 μετανάστες και 2,9 παλιννοστούντες σε 1.000 κατοίκους.

Το κύμα παλιννόστησης των δεκαετιών του 1960 και του 1970 προερχόταν από τη Δυτική Ευρώπη, την Αμερική και την Αυστραλία. Το 49% των παλιννοστησάντων της περιόδου 1960-1973 επέστρεψαν από τη Δυτική Γερμανία, το 14,2% από την Αυστραλία και το 10% από τις ΗΠΑ και τον Καναδά.

Τα αίτια των παλιννοστήσεων από την Αυστραλία και τις ΗΠΑ ήταν κυρίως η νοσταλγία της πατρίδας. Ο επαναπατριsmός των Ελλήνων της Κεντρικής και της Νότιας Αφρικής οφειλόταν στην πολιτική αστάθεια, τις φυλετικές συγκρούσεις και τις εμφύλιες αναμετρήσεις.

Από το 1973 οι ευρωπαϊκές χώρες σταμάτησαν να δέχονται αλλοδαπούς εργάτες. Η πολιτική αυτή σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση του 1973 ενίσχυσε την τάση παλιννόστησης από τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες και ιδιαίτερα από τη Δυτική Γερμανία. Από όσους παλιννόστησαν πριν από το 1974, πολλοί επέστρεψαν στη Γερμανία και μόνο όσοι επέστρεψαν μετά από το 1974 μπορούν να θεωρηθούν μόνιμα παλιννοστήσαντες.

Η παλιννόστηση υπερβαίνει αριθμητικά τη μετανάστευση προς άλλες χώρες από το 1974. Την περίοδο 1971-1986 επέστρεψαν και εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Ελλάδα 625.000. Το 61% προερχόταν από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και κυρίως από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Οι μισοί περίπου από όσους προ-

Αφίσα συνεδρίου των Αιγυπτιωτών της Ελλάδας.

έρχονταν από τη Δυτική Γερμανία, εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία. Οι παλιννοστήσαντες από τις υπερπόντιες χώρες εγκαταστάθηκαν κυρίως στην Αττική, την Πελοπόννησο και τα νησιά του Αιγαίου. Σε ποσοστό 48% εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Με την πάροδο του χρόνου παρατηρήθηκε τάση για εγκατάσταση και σε άλλα αστικά κέντρα, όπως το Ηράκλειο, η Πάτρα, η Λάρισα και ο Βόλος.

Η σύγχρονη παλιννόστηση, 1974 έως σήμερα

Η αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος το 1974 οδήγησε σε σταδιακή υπέρβαση των συγκρούσεων και προκαταλήψεων, που χαρακτήρισαν την ελληνική κοινωνία και πολιτεία τις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Επήλθε η «εθνική συμφιλίωση» που έθεσε τέλος στο διχασμό μεταξύ «δεξιάς» και «αριστεράς». Η εξέλιξη αυτή οδήγησε σε μεταναστευτική πολιτική που κατοχύ-

ΑΥΣΤΡΑΛΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΕΑ

Δημοσιογραφικό Όργανο του Αυστραλοελληνικού Συνδέσμου Β. Ελλάδος

Υπεύθυνος έκδοσης:

Γεν. Γραμματέας
Νίκος Γιαγκιόζης
25ης Μαρτίου 19
546 45 Θεσσαλονίκη
Τηλ.: (031) 811.384

Γραφεία Συνδέσμου:

Ορέστου 21
546 42 Θεσσαλονίκη
Τηλ: (031) 857.554
Fax: (031) 835.260
Πρόεδρος
Γιάννης Φυτανίδης

Οκτώβριος 1996

Χρόνος 10ος

Φύλλο 47

Εκδίδεται
κάθε δίμηνο
από επιτροπή του
Συνδέσμου.

Διανέμεται δωρεάν
σε όλα τα μέλη μας

Κοινωνικοασφαλιστικές σχέσεις Ελλάδας-Αυστραλίας

Σχετικά με τις νεότερες εξελίξεις στο ανωτέρω θέμα, ο Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, σε απαντητική επιστολή του προς τον Αυστραλό Υπουργό Κοινωνικών Ασφαλίσεων, αναφερόμενος ειδικότερα στη νέα πρόταση σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των αυστραλιανών συντάξεων, που θα καταβάλλονται στην Ελλάδα, εξέφρασε την άποψη ότι θα μπορούσε αυτή να αποτελέσει τη βάση για την επανάληψη των διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο χωρών της εν-

τις Αυστραλιανής Κυβέρνησης.

Η νέα Υπουργός Κοινωνικών Ασφαλίσεων της Αυστραλίας κα Ζοσλύν Νιούμαν, απαντώντας στην επιστολή του Υφυπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κ. Ν. Φαρμάκη, έθεσε σε δεύτερη μοίρα το θέμα του υπολογισμού των καταβαλλόμενων στο εξωτερικό αυστραλιανών συντάξεων και επανέφερε ως κεντρικό ζήτημα την ανάγκη για αμοιβαιότητα, δηλαδή για ένα πραγματικό μοίρασμα μεταξύ των δύο χωρών της εν-

τιπλική στα πλαίσια των μακροχρόνων διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο χωρών και είχε λάξει οριστικά.

Παρά ταύτα, η Αυστραλή Υπουργός το θέτει εκ νέου και μάλλον εκφράζει τις σοβαρές της αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα να επιτευχθεί μια πλήρης μεταξύ των δυο χωρών Συμφωνία σ' αυτό το χρονικό σημείο και προτείνει να εξετασθεί το ενδεχόμενο σύναψης μιας περιορισμένης Συμφωνίας.

Στην Ελληνική ασπίδα

ΔΕΝ ΘΙΓΟΝΤΑΙ ... ΟΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΑΛΛΑ

ΜΕΛΕΒΟΥΡΝΗ.

Δεν ξέφυγαν ούτε οι ηλικιωμένοι από το νυστέρι της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση τήρησε την προεκλογική υπόσχεσή της και οι συντάξεις παραμένουν στο 25% του μέσου εβδομαδιαίου μισθού, αλλά σειρά άλλων μέτρων θα επηρεάσει αρνητικά τους ηλικιωμένους της χώρας.

Πέραν της αύξησης του κόστους των φαρμάκων, η κυβέρνηση:

-Θα καταργήσει από την πρώτη Ιουλίου του 1997 τη δωρεάν είσοδο σε γηριατρεία ηλικιωμένων πολιτών, που δεν παίρνουν σύνταξη.

Στο μέλλον ο ηλικιωμένος, που θα υποβάλει αίτηση για εισαγωγή σε γηριατρείο, θα πληρώνει εισφορά, η οποία θα κυμαίνεται από \$2,000 μέχρι \$100,000, ανάλογα με τα περιουσιακά στοιχεία του και το εισόδημά του.

-Θα συμπύκνει τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση σύνταξης, με αυστηρότερο έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων και του εισοδήματος των πολιτών, που θα υποβάλλουν αιτήσεις για σύνταξη, ακόμη και των ηλικιωμένων, που σήμερα έχουν κάποιες απαλλαγές επειδή συντηρούνται από το εράσιμά τους.

Εφημερίδα που εκδίδεται από Ελληνοαυστραλούς παλινοστούντες.

ρωσε θεσμικά τη δυνατότητα επιστροφής των οικογενειών των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων που εκπατρίστηκαν λόγω του εμφυλίου πολέμου την περίοδο 1946-1949.

Σταδιακά η μεταναστευτική πολιτική άρχισε να κινείται με βάση δύο άξονες: τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ του εθνικού κέντρου και του ελληνισμού της διασποράς και τη νομική προστασία της παλινοστούτησης. Ο πρώτος άξονας οφείλεται στη συνειδητοποίηση από μέρους της πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτικών διαστάσεων της δυναμικής παρουσίας του ελληνισμού ανά την υφήλιο. Τα ισχυρά ελληνικά λόμπι στις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία, τη Δυτική Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση αποτελούν γέφυρες φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των κρατών διαμονής των ομογενών και του ελληνικού κράτους. Ταυτοχρόνως η Ελλάδα ως το εθνικό κράτος καταγωγής υποστηρίζει τον απόδημο ελληνισμό με ενέργειες όπως παροχή βιβλίων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, προγράμματα φιλοξενίας νέων αποδημιών, ενίσχυση των πανεπιστημιακών τμημάτων που έχουν σχέση με τον ελληνικό πολιτισμό κ.ά. Οι ενέργειες αυτές βοηθούν τους ομογενείς στην προσπά-

θεια να διατηρήσουν και να μεταδώσουν την ελληνικότητα στις νεότερες γενιές. Ο δεύτερος άξονας της μεταναστευτικής πολιτικής αφορά την υποστήριξη των διαδικασιών ένταξης των ομογενών όχι μόνο στο οικονομικό, αλλά και στο εκπαιδευτικό και πολιτισμικό πεδίο.

Η σύγχρονη παλινοστούτησι άρχισε μετά από την κατάρρευση του δικτατορικού καθεστώτος στην Ελλάδα το 1974 και ενισχύθηκε το 1983, όταν τέθηκε σε εφαρμογή η απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης για ελεύθερο επαναπατρισμό των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων. Παρουσίασε μεγάλη αύξηση από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 λόγω του ανοίγματος των συνόρων των ανατολικών κρατών, των εθνικών και οικονομικών προβλημάτων στη Σοβιετική Ένωση και της απότομης κατάρρευσης του σοσιαλιστικού καθεστώτος και αποδιάρθρωσης του κοινωνικού ιστού στην Αλβανία.

Οι Έλληνες, που αποφασίζουν την οριστική εγκατάσταση στο ελληνικό κράτος, ανήκουν σε διάφορες ομάδες αποδήμων: μετανάστες πρώτης κυρίως γενιάς από τη Δυτική Ευρώπη, μετανάστες διαφόρων γενιών από τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την

ΤΕΜΕΤΕΡΟΝ

Μηνιαία εφημερίδα

Τεύχος 1

Σεπτέμβριος 1996

Αντί εισαγωγικό, ... Π Α Ζ Λ !

Αγαπητέ αναγνώστη!

- X Κρατάς στα χέρια σου το πρώτο φύλο μιας νέας εφημερίδας. Η εφημερίδα "Τεμέτερον" για τα "τεμέτερα" προβλήματα. (Παπαδόπουλος Ιωάννης)
- X Είμαστε μια ομάδα ανθρώπων διαφορετικών σκέψεων, διαφορετικής ηλικίας. Ο καθένας από μας έχει διαφορετικό επάγγελμα. Ηρθαμε από άλλη χώρα. Ο καθένας έχει πίσω του μια ζωή με χαρές και λύπες. (Κοτσιδού Βιολέττα)
- X Η πλειοψηφία από μας ήρθε στην Ελλάδα επιθυμώντας, μια καλύτερη ζωή. Δεν πιστεύω, όμως ότι όλοι έφαγαν τη χαμένη Πατρίδα τους. (Χαρτσάνκο Αφροδίτη)
- X Ηρθαμε γιατί θέλαμε να μείνουμε μαζί με τους συγγενείς μας, οι οποίοι όλοι είναι εδώ, στην Ελλάδα.
- X Θέλουμε να βρούμε την θέση μας σ' αυτή τη ζωή και να σταθούμε γερά στα πόδια μας σ' αυτή την χώρα. (Παναγιωτίδου Ελένη)
- X Το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης ΕΥΠΥΡΙΔΕΣ είχε την πρωτοβουλία να οργανώσει ένα σεμινάριο δημοσιογραφίας ειδικά για τους επαναπατριζόμενους. (Πικτόπουλος Γιάννης)
- X Η ομάδα που δημιουργήθηκε έχει το σκοπό να αποκαλύψει μέσα της νέα ταλέντα που θα εκπροσωπήσουν αυτό το δύσκολο αλλά και πολύ όμορφο επάγγελμα: τη δημοσιογραφία. (Παύλου Σοφία)
- X Η εφημερίδα που θέλουμε να γράψουμε: θα πρέπει να έχει πολλές ειδήσεις τοπικές (από τις περιοχές που μέ-

Απ' το Μενίδι ...στα Δικαστήρια

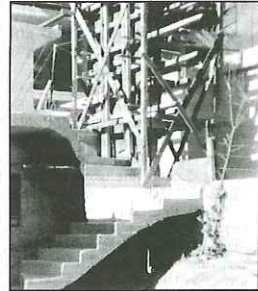
Στις 11 Σεπτεμβρίου, ώρα 9.00 έπρεπε να γίνει η δίκη των δύο γυναικών: Ευθυμίας Ποιμενίδου και Ειρήνης Στεφανίδου.

Όμως η δίκη αναβλήθηκε. Ο λόγος; Ιδιος με την πρώτη αναβολή της 29/08. Δεν ήρθε ο μάρτυς κατηγορίας αστυνομικός κ. Γεωργόπουλος. Ο κ. Γεωργόπουλος δήλωσε ασθενής. Οι συνήγοροι της υπεράσπισης, Α. Λυκουρέζος και κ. Γ. Παππάς, άφησαν να φανεί ότι θέλουν να γίνει η δίκη και χωρίς τον κ. Γεωργόπουλο. Όμως ο δικαστής αποφάσισε να την αναβάλει τη δίκη για τις 22/10. Εκτός από τις δύο γυναίκες που κατηγορούνται για το κτίσιμο της αυθαίρετης σκάλας, κατηγορούμενοι είναι και ο Μύρωνας Σιδηρόπουλος και ο Παναγιώτης Γρηγοριάδης. Και οι τέσσερις κατηγορούνται για αντίσταση κατά της αρχής.

Κατά την μαρτυρία των κατηγορούμενων η Ε. Ποιμενίδου ήταν στο σπίτι μαζί με την κόρη της και είχε

μο και άρχισε να την χτυπάει. Μαζεύτηκε ο κόσμος, ήρθαν και άλλα περιπολικά. Κανέναν δεν άφηναν να πλησιάσει. Η αδελφή της που προστάθηκε να ζητήσει εξηγήσεις χτυπήθηκε επίσης. Την έριξαν σε βέμα 5 μέτρων και μετά την πήραν στο αστυνομικό τμήμα.

Στην αστυνομία πήραν την Ε. Ποιμενίδου, Ειρ. Στεφανίδου, την μητέρα τους και τον Μ. Σιδηρόπουλο. Τους κράτησαν χωρίς να τους επιτρέψουν να μιλήσουν με δικηγόρο και χωρίς ιατρική βοήθεια. Την επόμενη μέρα ήρθε στο αστυνομικό τμήμα Μενιδίου ο Π. Γρηγοριάδης, για να πάρει τις γυναίκες. Όμως τον χτύπησαν και αυτόν και τώρα είναι κατηγορούμενος μαζί τους.

Η σκάλα των Στεφανίδου Ειρήνης και Ποιμενίδου Ευθυμίας που αποτέλεσε την αιτία του ξυλοδαρμού

Η ΔΙΚΗ

Οι δύο γυναίκες που επρόκειτο να δικαστούν έδειχναν πολύ αισιόδοξες. Περίμεναν την παρουσία των Ποντίων, που ήρθαν για να τους συμπαρυσταθούν. Κάθε πέντε λεπτά κοιτάζαν έξω από το παράθυρο του δικαστηρίου εάν είχε έρθει κόσμος. Και αυτός συνέχεια πλήθαινε. Όλοι τους κρατούσαν μού-

Εφημερίδα που εκδίδεται από νεοπροσφυγες ομογενείς από την τείως Σοβιετική Ένωση.

Αυστραλία και την Αφρική, Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες.

Στους ομογενείς, που αποφάσισαν να καταφύγουν και να εγκατασταθούν μόνιμα στο ελληνικό κράτος, περιλαμβάνονται και οι Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση και την Αλβανία που εγκαταλείπουν πατροπαράδοτες ελληνικές εστίες. Τα πληθυσμιακά μεγέθη, όπως αυτά προκύπτουν βάσει των μετριοπαθέστερων υπολογισμών των αρμόδιων ελληνικών υπουργείων, είναι περισσότεροι από 50.000 Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες, 150.000 Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση και 150.000 Βορειοηπειρώτες.

Προβλήματα κοινωνικής ένταξης

Όλοι οι Έλληνες μετανάστες χαρακτηρίζονται από την ελληνική κοινωνία ως «παλινοστούντες». Όμως, ο όρος μπορεί να αποδοθεί μόνο στην πρώτη γενιά των πολιτικών προσφύγων, γιατί μόνο η γενιά αυτή εκπατρίστηκε και αργότερα επέστρεψε στην Ελλάδα. Οι νεότερες γενιές των πολιτικών προσφύγων, οι Έλληνες από την πρώην Σοβιετική

Ένωση και οι Έλληνες από την Αλβανία γεννήθηκαν εκτός του ελληνικού κράτους. Ανήκουν στην ελληνική διασπορά, αλλά η σύγχρονη μετανάστευσή τους προς το ελληνικό κράτος δε συνιστά παλινοστούση.

Οι ισχύοντες νόμοι αντιμετωπίζουν τους Έλληνες πολιτικούς πρόσφυγες και τους Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση, οι οποίοι είναι ποντιακής καταγωγής στην πλειονότητά τους, ως παλινοστούντες και τους Έλληνες από την Αλβανία ως αποδήμους. Υπάρχει διαφοροποίηση της μεταχείρισης των τριών ομάδων απέναντι σε ευεργετικές νομοθετικές διατάξεις και πρακτικές. Η κρατική προστασία που νομικά προβλέπεται για τους Βορειοηπειρώτες είναι μικρότερης ισχύος απ' αυτήν που παρέχεται στις άλλες δύο ομάδες και αυτό τους καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτους στον κοινωνικό αποκλεισμό. Ακολουθούν οι Πόντιοι, ενώ οι Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες, παρά τα προβλήματα οικονομικής και κοινωνικής ένταξης που αντιμετώπισαν τα πρώτα χρόνια, έχουν ήδη ενταχθεί στην ελλαδική κοινωνία, χωρίς να βιώσουν στην πλειονότητά τους κοινωνικό αποκλεισμό.

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» άρχισε από

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

«Βέβαια, εγώ δεν είμαι απόδημος ελληνισμός, είμαι ένδημος, γηγενής Ελληνισμός, και είμαι μια ανάσπνοης μακριά από την Ελλάδα και μας χωρίζουνε κάτι συρματοπλέγματα, όπως χωρίζουνε δυστυχώς και την Κύπρο μας και μια τουρκική σημαία που μου 'σχισε την καρδιά χτες, μόλις την αντίκρισα δυστυχώς. Ούτε παλιννοστούντες είμαστε, διότι παλιννοστώ -μιλάω για τους Βορειοηπειρώτες, όχι για σας που έχετε φύγει- σημαίνει πάλι + νόστος, δηλαδή επιστρέφω πίσω. Εγώ δεν έφυγα από την Αθήνα να πάω στη Βόρειο Ήπειρο που υπάρχει χιλιάδων χρόνων ιστορία και να ξαναγυρίσω για να με πουν παλιννοστούσα. Γεννήθηκα εκεί και ήρθα στην Αθήνα με σκοπό να ξαναεπιστρέψω πίσω και όχι να χτίσουμε Νέα Χιμάρα δίπλα στις προσφυγικές περιοχές Νέα Σμύρνη και Νέα Ιωνία. Όπως σίγουρα θα ξέρετε, και γι' αυτό θα ήθελα να κάνετε κάτι ως Σ.Α.Ε., για να χτιστούν τα σχολεία, γιατί δεν είναι δυνατό να υπερηφανευόμαστε με τον Πύρρο τον Δήμα που μας φέρνει τα μετάλλια και στην πατρίδα του Πύρρου Δήμα να μην υπάρχει ούτε ένα σχολείο ελληνικό και να μένει κλειδαμπαρωμένο με τις ελληνικότερες επιγραφές, γιατί ενοχλεί πολύ τους Αλβανούς να έχουμε ένα ελληνικό σχολείο εμείς. Αυτά ήθελα να πω. Βέβαια, αύριο θα σας πω τα καλύτερα. Αν δεν μπορείτε να κάνετε κάτι, τουλάχιστον δώστε μας την αγάπη σας, δώστε μας ένα μήνυμα, μια ανάσα ζωής για μας».

*Ελεονώρα Κοκαβέση.
Παρέμβαση στο Α' Συνέδριο
του ΣΑΕ Ευρώπης, Λευκωσία, 1996.*

το 1989 να υποκαθιστά τον όρο «φτώχεια» τόσο σε επίπεδο θεωρητικών τοποθετήσεων όσο και σε επίπεδο κοινοτικών προγραμμάτων για τις λιγότερο ευνοημένες κοινωνικές ομάδες.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός θίγει άτομα και σύνολα, τα οποία ως ευδιάκριτα και διαφορετικά γίνονται αντικείμενα στέρξης και περιθωριοποίησης (αποξένωσης και απομόνωσης) τουλάχιστον σ' ένα είδος ολοκλήρωσης: κοινωνικής, πολιτισμικής, οικονομικής, πολιτικής. Συνεπώς, ο κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται σε διαφορετικά επίπεδα: στο κοινωνικό, δηλαδή στις συναναστροφές, στο οικονομικό, δηλαδή στην παρεμπόδιση συμμετοχής στον κοινωνικό πλούτο, και στο νομικό, δηλαδή στην αποστέρηση της νομικής προστασίας. Στην ελληνική βιβλιογραφία, ο πληρέστερος ορισμός για τον κοινωνικό αποκλεισμό δόθηκε το 1998 από τον Δ. Τσαούση: «Ως έννοια, όπως φαίνεται να χρησιμοποιείται σήμερα στη θεωρία και την πρακτική, ο κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται σε τρία διαφορετικά επίπεδα. Ένα επίπεδο, το πιο εμφανές, και θα έλεγα κοινωνικά το πιο ανώδυνο, είναι το οικονομικό: η παρεμπόδιση συμμετοχής στον οικονομικό πλούτο. Ένα άλλο επίπεδο είναι το νομικό: η αποστέρηση της νομικής προστασίας και επομένως η αδυναμία ενεργοποίησης ενός δικαιώματος. Ένα τρίτο επίπεδο είναι το κοινωνικό: Και στα τρία επίπεδα ο όρος εκφράζει δύο διαφορετικά πράγματα: μια κατάσταση και μια διαδικασία».

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού εμπειρεύει, αλλά υπερβαίνει την οικονομική διάσταση. Ακόμη και ο μη φτωχός μπορεί να είναι κοινωνικά αποκλεισμένος. Οι ομογενείς μετανάστες των τελευταίων δεκαετιών διατρέχουν υψηλό κίνδυνο να περιέλθουν σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού όχι μόνο λόγω φτώχειας, αλλά κυρίως λόγω στέρξης του δικαιώματος για αποδοχή και σεβασμό της ετερότητας (όπως αυτή προέκυψε από την πορεία ζωής τους στη χώρα προέλευσης) και λόγω των συναισθημάτων αποξένωσης και απομόνωσης που δημιουργεί η διαφορά μεταξύ των προσδοκιών πριν από τη μετανάστευση και της κοινωνικής πραγματικότητας που αντιμετωπίζουν μετά από την οριστική εγκατάστασή τους στο ελληνικό κράτος.

Οικονομικό πεδίο

«Στο οικονομικό επίπεδο ο κοινωνικός αποκλεισμός εκφράζεται κατά κύριο λόγο ως απο-

κλεισμός από την αγορά εργασίας, ως αποκλεισμός από τη στέγαση και ως αποκλεισμός από την εκπαίδευση» (Δημήτρης Γ. Τσαούσης, *Πολιτισμός, ελεύθερος χρόνος και κοινωνικός αποκλεισμός*, σελ. 92).

Τα οξύτερα οικονομικά προβλήματα αντιμετώπισαν οι πολιτικοί πρόσφυγες που παλιννόστησαν πριν από το 1983. Οι ομογενείς έφευγαν από κράτη όπου είχαν μόνιμη και αξιοπρεπή εργασία, ιατρική περίθαλψη και δικαίωμα συνταξιοδότησης. Διακρατικές συμφωνίες μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών προέλευσης για τη μεταφορά των συντάξεων και των ασφαλιστικών εισφορών δεν υπήρχαν. Δηλαδή, μετά τον επαναπατρισμό και μέχρι την εξεύρεση εργασίας δεν υφίστατο κανείς πόρος ζωής. Μόνη ελπίδα ήταν η πιθανή συμφωνία των συγγενών στη διευθέτηση των θεμάτων της οικογενειακής περιουσίας, που λόγω του βίαιου εκπατρισμού και των γεγονότων που προηγήθηκαν, είχαν δημευτεί την περίοδο 1947-49 ή αλλάξει ιδιοκτήτες. Από το 1983 η μεταφορά των συντάξεων άρχισε να διευκολύνει τη ζωή των πολιτικών προσφύγων.

Οι Πόντιοι μετανάστες του κύματος από το 1985 μέχρι σήμερα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα οικονομικής ένταξης. Στους οικονομικούς παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού συγκαταλέγονται μακρά διαστήματα ανεργίας, δυσκολία στην εξεύρεση εργασίας (τα πρώτα χρόνια η πλειονότητα των Ποντίων καταλήγει φτηνό εργατικό δυναμικό, ανεξαρτήτως από το εκπαιδευτικό επίπεδο και από την επαγγελματική πείρα, κυρίως λόγω των προβλημάτων γλώσσας και της αδυναμίας αντιστοιχίας των πτυχίων ορισμένων ειδικοτήτων), ετεροαπασχόληση, υποαπασχόληση, χαμηλού γοήτρου και χαμηλής αμοιβής εργασία, μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων συγκριτικά με τους ντόπιους, μικρή συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση, χαμηλό ποσοστό αυτοαπασχόλησης και συμμετοχή στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό ατόμων, που πριν την μετανάστευση ήταν μαθητές.

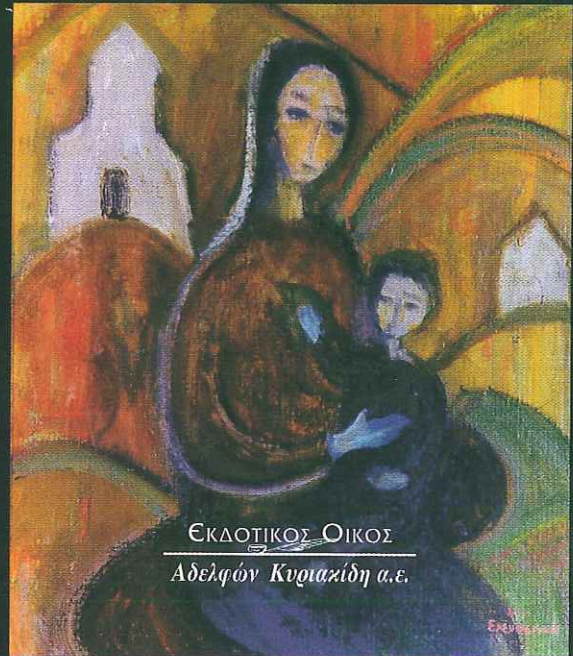
Στην περίπτωση των Ελλήνων από την πρώην Σοβιετική Ένωση, ο αποκλεισμός από την αγορά εργασίας συνεπάγεται αποκλεισμό από την εκπαίδευση. Στο επίπεδο της εκπαίδευσης οι Πόντιοι μετανάστες υπερτερούν των γηγενών Ελλήνων. Οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σημαντικά περισσότεροι των αντίστοιχων γηγενών, ενώ υπερδιπλάσιοι των γηγενών είναι οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μετά την οριστική εγκατάστασή τους στην Ελλάδα,

ΜΑΡΙΑ Κ. ΒΕΡΓΕΤΗ

ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΗΣΗ

ΚΑΙ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Μαρία Κ. Βεργέτη, Παλιννόστηση και Κοινωνικός Αποκλεισμός.

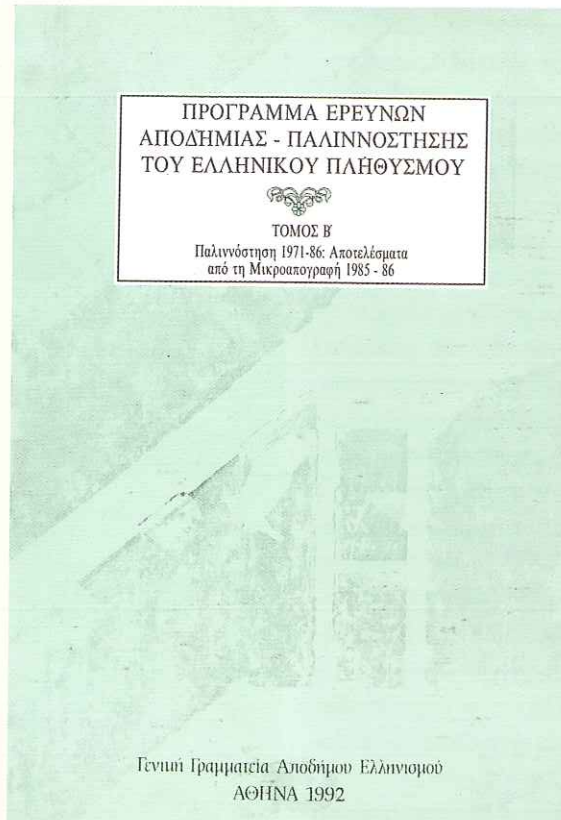
μεγάλο ποσοστό των εφήβων παιδιών εγκαταλείπει τις σπουδές του για να ενταχθεί στο εργατικό δυναμικό. Η διακοπή της φοίτησης στο σχολείο περιορίζει σημαντικά τις προοπτικές απόκτησης επαγγελματικής κατάρτισης και εισόδου στην αγορά εργασίας με ίσους όρους με τους γηγενείς μαθητές. Μελλοντικά ο αποκλεισμός από την εκπαίδευση θα οδηγήσει σε καθοδική κοινωνική κινητικότητα. Ο αποκλεισμός από την αγορά εργασίας (περισσότεροι από τους μισούς είναι ανοιχτά άνεργοι ή υποαπασχολούμενοι) οδηγεί σε στέγαση είτε με τη βοήθεια του κράτους είτε σε υποβαθμισμένες περιοχές. Η ικανότητα όμως του πληθυσμού στην εξασφάλιση ιδιόκτητης στέγης, παρά το ότι οι συνθήκες στέγασης είναι χειρότερες των συνθηκών στέγασης του μέσου πολίτη, αποτελεί ένδειξη ότι ο τωρινός αποκλεισμός από τη στέγαση δε θα συνδεθεί στο μέλλον με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας και την εκπαίδευση.

Οι Βορειοηπειρώτες αντιμετωπίζουν τα σοβαρότερα οικονομικά προβλήματα. Η εργασία που

Ε.Ι.Υ.Α.Π.Ο.Ε.

Το νέο κύμα προσφύγων και μεταναστών ομογενών από τη Σοβιετική Ένωση και την Αλβανία, που διογκώθηκε ξαφνικά το 1989, βρήκε την πολιτεία ανέτοιμη. Εμφανίστηκε επίσης και η εκτεταμένη άγνοια που επικρατούσε στους αρμόδιους χώρους. Ευτυχώς σύντομα, με την ενεργοποίηση του παραδοσιακού ποντιακού χώρου και τη συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατάσταση αυτή παραχώρησε τη θέση της σε ουσιαστικές πρωτοβουλίες. Αρχίζοντας από την Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού, εκπονήθηκαν τα πρώτα προγράμματα για τους πρόσφυγες. Τα προγράμματα αυτά πλουτίστηκαν στη συνέχεια και με νέα για τον ελληνισμό που θα παραμείνει στη Ρωσία, στην Ουκρανία και στη Γεωργία.

Συστήθηκε επίσης και νέος φορέας, το **Εθνικό Ίδρυμα Αποκατάστασης και Υποδοχής Παλινοστούντων Ομογενών (Ε.Ι.Υ.Α.Π.Ο.Ε.)**, το οποίο ανέλαβε την εκπόνηση προγραμμάτων εγκατάστασης των προσφύγων. Δημιούργησε «Κέντρα Φιλοξενίας», στα οποία οι νεοπρόσφυγες μπορούσαν να παραμένουν για ένα διάστημα 20 ημερών. Στη συνέχεια προωθούνταν σε «Οικισμούς Υποδοχής» στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, οι οποίοι ήταν σύγχρονα μικρά χωριά. Η τελική φάση του προγράμματος προέβλεπε τη μόνιμη εγκατάσταση με την παροχή γης ή χώρου για την εξάσκηση κάποιου επαγγέλματος. Με το πρόγραμμα αυτό, περίπου είκοσι χιλιάδες νεοπρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στη Βορειοανατολική Ελλάδα.

Ο δεύτερος τόμος του Προγράμματος ερευνών αποδημίας - παλινοστήσης του ελληνικού πληθυσμού, της ΓΓΑΕ.

παρέχουν είναι χαμηλόμισθη, χαμηλού γοήτρου και συνήθως διαφορετική από την ειδικευση που είχαν στη χώρα προέλευσης. Τους καλοκαιρινούς μήνες υπάρχει σημαντική μετακίνηση, κυρίως των ανεπίσημων μεταναστών, από τις μεγάλες πόλεις προς τις αγροτικές και τουριστικές περιοχές της χώρας. Οι επίσημοι μετανάστες μετά την είσοδό τους στη χώρα κατευθύνονται κυρίως προς μεγάλους νομούς, όπως οι νομοί Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Θεσμικό πεδίο

Το ελληνικό κράτος με μια σειρά νομοθετικών ρυθμίσεων έχει φροντίσει για την ικανοποίηση του αιτήματος του επαναπατρισμού των πολιτικών προσφύγων, την απόδοση της ελληνικής ιθαγένειας σ' όσους την είχαν στερηθεί, τη μεταφορά των συντάξεων και την επίλυση ειδικότερων προβλημάτων κοινωνικής ένταξης.

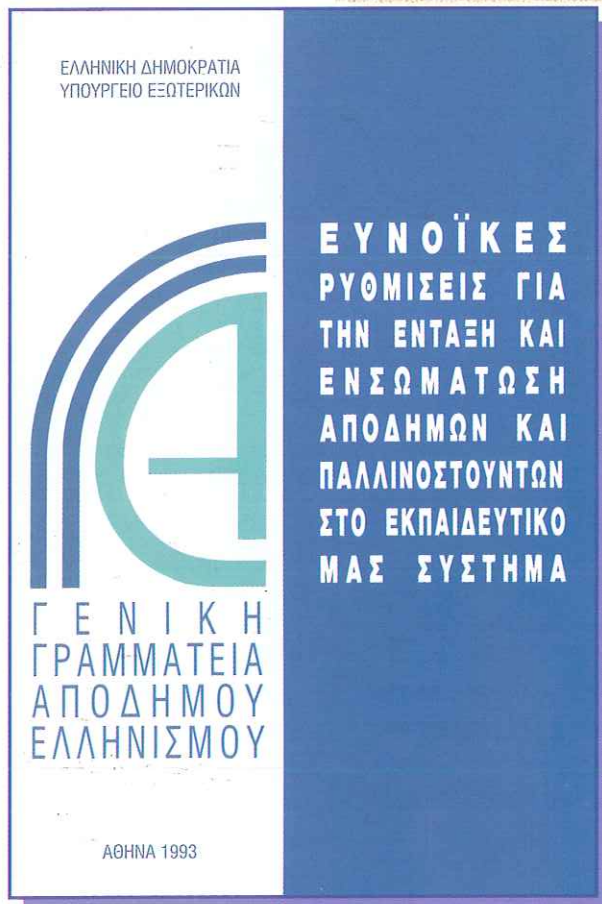
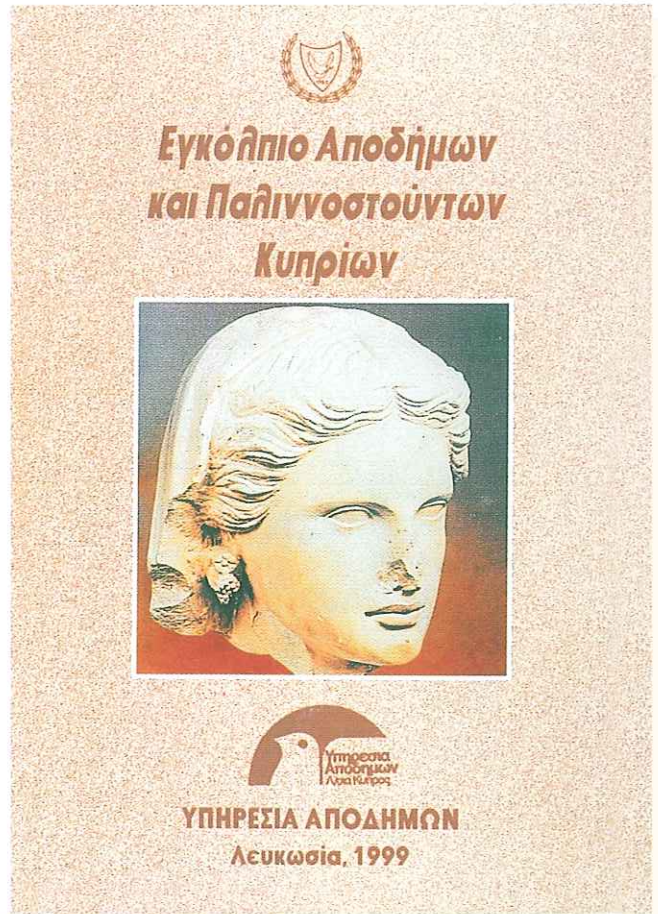
Το θεσμικό πλαίσιο αντιμετωπίζει τους Πόντιους ως «παλινοστούντες» και τους Βορειοηπειρώτες ως «αποδήμους». Η Υπηρεσία Αλλοδαπών χορηγεί βεβαίωση για την ιδιότητα ομογενούς από τη Βόρειο Ήπειρο. Αυτή η βεβαίωση δεν αρκεί για την εξασφάλιση της ευνοϊκής μεταχείρισης που έχουν οι Πόντιοι ως παλινοστούντες. Στους Πόντιους που έρχονται στην Ελλάδα για μόνιμη εγκατάσταση (έχουν δηλαδή την παρεχόμενη από τις ελληνικές προξενικές αρχές στην πρώην Σοβιετική Ένωση «θεώρηση παλινοστήσης») και αδυνατούν να προσκομίσουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά που προβλέπονται για την εγγραφή τους στα μητρώα αρρένων, δημοτολόγια και ληξιαρχικά βιβλία, επιτρέπεται να γίνεται η εγγραφή τους σε αυτά κατά παρέκκλιση από κάθε γενική ή ειδική διάταξη βάσει των στοιχείων, που αποδεικνύονται από το δια-

βατήριο. Επιπλέον, από το 1997 το υπουργείο Εξωτερικών έχει αρχίσει τη χορήγηση θεωρήσεων παλιννόστησης στους ομογενείς από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, οι οποίοι αφίχθησαν στην Ελλάδα με τουριστικές θεωρήσεις μέχρι το τέλος του 1996.

Στους θεσμικούς παράγοντες, που συντελούν στον κοινωνικό αποκλεισμό των ομογενών από την πρώην Σοβιετική Ένωση, εντάσσεται η ανυπαρξία σύμβασης μεταξύ του ελληνικού και του σοβιετικού κράτους για τη μεταφορά των ασφαλιστικών δικαιωμάτων. Αυτό το γεγονός είναι ο καθοριστικός παράγοντας για τον πλήρη κοινωνικό αποκλεισμό και την εξάρτηση της τρίτης ηλικίας από τους συγγενείς.

Υπάρχει αδυναμία του κράτους να βοηθήσει αποτελεσματικά στην προσαρμογή των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα και να ρυθμίσει θέματα αντιστοιχίας συγκεκριμένων ειδικοτήτων των πτυχίων των ομογενών προς τα πτυχία των ελληνικών ΑΕΙ.

Το κράτος στην προσπάθειά του να εντάξει τα παιδιά των ομογενών στο κρατικό εκπαιδευτικό σύστημα δημιούργησε σειρά νόμων και υπουργικών αποφάσεων, βάσει των οποίων λειτούργησαν τάξεις υποδοχής, φροντιστηριακά τμήματα και σχολεία αποδήμων και παλιννοστούτων. Παρά την προσπάθεια, το αποτέλεσμα δεν ήταν το αναμενόμενο. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΥΠΕΠΘ, το σχολικό έτος 1995-96 το 8,5% των παλιννοστούτων μαθητών φοιτούσε σε σχολεία παλιννοστούτων. Το 31,8% παρακολουθούσε φροντιστηριακά τμήματα και το 20,4% τάξεις υποδοχής. Το 40% δεν παρακολουθούσε καμιά μορφή αντισταθμιστικής αγωγής.

Δύο βιβλία για απόδημους και παλιννοστούτες από την Κύπρο (πάνω) και την Ελλάδα (αριστερά)

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

-Ο απλός λαός που μας γνώρισε, οι δικοί μου γείτονες για παράδειγμα, μας αποδέχτηκαν. Σαν σύνολο όμως, δεν μας αποδέχτηκε κανείς. Γιατί και εδώ μέσα, στον ελληνικό χώρο, υπάρχουν οι Πόντιοι από παλιά, από το '22, το '35, το '56, το '66, το '80, το '90 και μέχρι σήμερα έρχονται. Αυτό συμβαίνει, γιατί δεν διδάσκεται η ποντιακή ιστορία στα σχολεία. Εμείς θέλουμε να διδάσκεται η ιστορία αληθινά και όχι παραποιημένα. Να διδαχτεί η γενοκτονία του ποντιακού ελληνισμού, που δεν έγινε μόνο από το 1914 έως το 1922, συνεχίστηκε και από το '18 μέχρι το '37, συνεχίστηκε με την εξορία του '49 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα, γιατί στην Αμπχαζία οι Έλληνες μπήκαν στη μέση. Κακά τα ψέματα, στο στοιχείο μας υπάρχει γύρω στο 70% ανεργία. Με την εισροή των οικονομικών προσφύγων από την Αλβανία, το πρόβλημα έγινε αόρατο. Πολύ αόρατο, γιατί ναι μεν υπήρχαμε εμείς που έπρεπε να αποκατασταθούμε, και τώρα δημιουργείται άλλο πρόβλημα. Κάποιοι κύκλοι, υπάρχουν και δημοσιεύματα σε έγκυρες εφημερίδες, λένε: Τι θα κάνουμε με τους Ρουμάνους, τους Πολωνούς, τους Αλβανούς και τους Πόντιους; Σαν να λένε ότι δεν είμαστε Έλληνες!

Γιάννης Καζαντζίδης, πρόσφυγας από την πρώην Σοβιετική Ένωση, πρόεδρος του Ποντιακού Συλλόγου «Μιθριδάτης», Καλλιθέα, Αττική.

Το 1996 άρχισε η κρατική πολιτική με στόχο τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, ώστε να επιτευχθεί η προσαρμογή των προγραμμάτων των σχολείων «στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους» (Ν. 2413/1996).

Κοινωνικό πεδίο

Στο κοινωνικό επίπεδο, η διαφορά νοοτροπίας και πολιτισμικών προτύπων, όπως αυτά καλλιεργήθηκαν από το σοσιαλιστικό εκπαιδευτικό σύστημα, η ατελής γνώση της ελληνικής γλώσσας, η δυσκολία προσαρμογής στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, η συνέχιση των σπουδών και η επιφυλακτικότητα της κοινωνίας, κυρίως τη δεκαετία του 1970, απέναντι στα άτομα που έρχονταν για μόνιμη εγκατάσταση από τις σοσιαλιστικές χώρες, αποτέλεσαν σοβαρούς ανασταλτικούς παράγοντες ενσωμάτωσης των παιδιών των πολιτικών προσφύγων στην ελλαδική κοινωνία.

Για τους Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση, το κοινωνικό περιθώριο είναι ίσως πιο οδυνηρό από το οικονομικό. Ο χαρακτηρισμός «Ρώσοι» ακόμη και όταν δεν απευθύνεται με σκοπό προσβολής, αλλά ως δηλωτικός προέλευσης, προκαλεί δυσάρεστο συναίσθημα στα άτομα που ποτέ δεν

αισθάνθηκαν Ρώσοι, ακόμη και αν είχαν σοβιετική υπηκοότητα.

Τα προβλήματα ένταξης των Ελλήνων από την πρώην Σοβιετική Ένωση δεν είναι αντίστοιχα οποιασδήποτε άλλης ομάδας μεταναστών. Υπάρχει η ιδιαιτερότητα της εθελούσιας μετανάστευσης προς ομοεθνές κράτος. Η ελπίδα της μετανάστευσης στο δικό τους κράτος, τους συνόδευε για γενιές στην πορεία των βίαιων εκπατρισμών. Όταν το δικό τους κράτος, και οι δικοί τους

η μ ε ρ ο λ ό γ ι ο 2 0 0 1

Εμείς οι Παλινοστούντες
στην Αυγή
του 21ου αιώνα

Ημερολόγιο
της ΓΓΑΕ.

άνθρωποι, οι άλλοι Έλληνες, δεν τους παρέχουν το αναμενόμενο συναίσθημα ασφάλειας, τα προβλήματα προσαρμογής είναι ίσως σημαντικότερα οποιασδήποτε άλλης ομάδας μεταναστών.

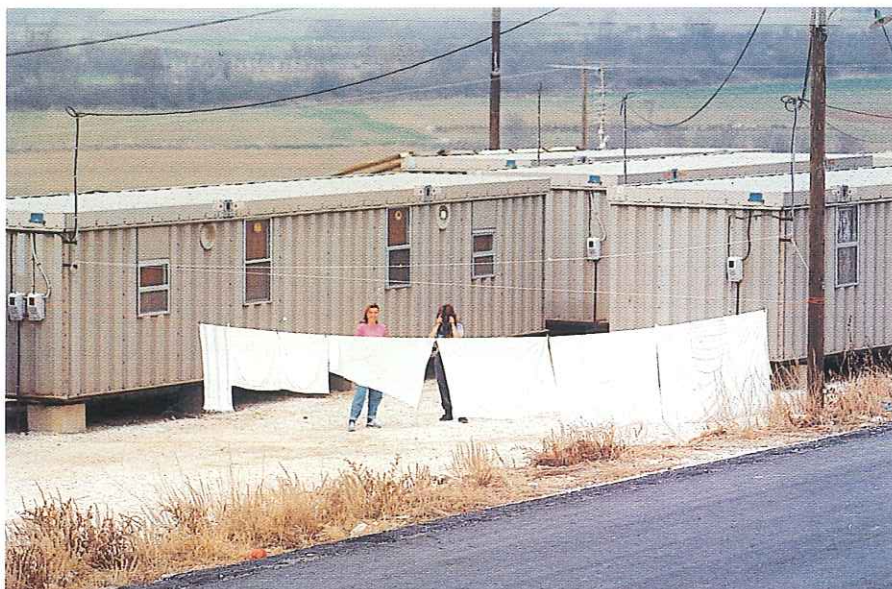
Σήμερα, στους κοινωνικούς παράγοντες αποκλεισμού των Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση περιλαμβάνονται η αδυναμία επικοινωνίας με τον κοινωνικό περίγυρο λόγω της ελλιπούς γνώσης της νεοελληνικής γλώσσας, η διαφορετική παιδεία λόγω εκπαίδευσης σε διαφορετικό σύστημα, που οδηγεί σε προβλήματα κατανόησης της ελλαδικής κοινωνικής δομής και τελικής ένταξης σ' αυτήν, η αδυναμία δημιουργίας υποστηρικτικών κοινωνικών δικτύων εκτός του ποντιακού ελληνισμού, η δυσκολία πρόσβασης και επικοινωνίας προς τις δημόσιες υπηρεσίες και σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα λόγω της βίωσης της απόστασης μεταξύ των προσδοκιών πριν από τη μετανάστευση και της κοινωνικής πραγματικότητας στο ελληνικό κράτος και λόγω της συνεχούς αποθάρρυνσης στην προσπάθεια αξιοποίησης των

εκπαιδευτικών και επαγγελματικών τους προσώτων.

Οι Βορειοηπειρώτες μετανάστες του κύματος από το 1990 μέχρι σήμερα αντιμετωπίζουν σοβαρότερα προβλήματα από τους Πόντιους. Έχουν μεγαλύτερη ικανότητα επικοινωνίας στη νεοελληνική γλώσσα απ' ότι οι Πόντιοι, γεγονός που λειτουργεί θετικά στην ένταξη στο εργασιακό περιβάλλον και στην προσαρμογή των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά δεν υπάρχει επιθυμία της κοινωνίας για μόνιμη εγκατάσταση και επακόλουθα κοινωνική ένταξη του πληθυσμού. Οι

*Η εκκλησία στον
προσφυγικό οικισμό
του Ζυγού Καβάλας.*

*Ο προσφυγικός
οικισμός στο Ζυγό
της Καβάλας.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

-Στην Ελλάδα, οι πρώτοι μήνες και τα πρώτα χρόνια, ήταν πολύ δύσκολα και ειδικά στο σχολείο. Αρκεί να σας πω, ότι όταν πήγα πρώτη μέρα στο σχολείο έκλαψα και μετά από μερικούς μήνες είπα στη μητέρα μου ότι δεν θέλω να ξαναπάω στο ελληνικό σχολείο, γιατί είναι πολύ δύσκολο, στήριξη και βοήθεια κανείς δεν μου παρείχε. Σαν νέος δεν είχα κανένα να μου δώσει μια χείρα βοηθείας και έτσι, σιγά σιγά από μόνος μου, χωρίς τη βοήθεια των γονιών, οι οποίοι δε γνώριζαν τη νέα ελληνική γλώσσα και ό,τι έγινε το έκανα από μόνος μου. Βέβαια, οι καθηγητές μου έδειξαν την απαιτούμενη προσοχή. Αλλά βασικά, τόσο εγώ, όσο και τα άλλα παιδιά μόνοι μας προσαρμοστήκαμε. Πολλά παιδιά, αναγκάστηκαν να παρατήσουν το σχολείο γιατί δεν μπορούσαν να αντέξουν στις απαιτήσεις. Εγώ όμως άντεξα, κι έγινα ένας καλός μαθητής. Τα πράγματα έχουν ομαλοποιηθεί, τώρα είναι πιο εύκολο και νιώθω ότι πραγματικά τώρα είμαι στην πατρίδα μου και δε θέλω να ξαναγυρίσω πίσω. Γιατί παλιά, στην αρχή, υπήρχε αυτή η αίσθηση, αυτή η επιθυμία να ξαναγυρίσουμε πίσω.

Γιώργος Κεσσίδης, μαθητής

κοινωνικές συναναστροφές περιορίζονται συνήθως στους συγγενείς και στους γνωστούς από την ίδια γεωγραφική περιοχή προέλευσης.

Στο ελληνικό κράτος λειτουργούν πολλοί δημοσίοι οργανισμοί και ιδιωτικοί φορείς που παρέχουν υποστήριξη στις ευάλωτες ομάδες των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων, των Ποντίων από την πρώην

Σοβιετική Ένωση και των Βορειοηπειρωτών. Τις σημαντικότερες αρμοδιότητες έχουν το Υπουργείο Εξωτερικών, στο οποίο υπάγονται η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού (ΓΓΑΕ) και το Εθνικό Ίδρυμα Υποδοχής και Αποκατάστασης Αποδήμων και Παλινοστούτων Ομογενών Ελλήνων (ΕΙΥΑΠΟΕ), το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το οποίο έχει τη διαχείριση των κοινοτικών πόρων, το υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ), το υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης

Προσφυγικό σπίτι στο Λαύριο των Ελλήνων προσφύγων από την πρώην ΕΣΣΔ, του κύματος του '65.

στο οποίο υπάγεται η Γενική Γραμματεία Παλινοστούτων Ομογενών και το υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης το οποίο σε συνεργασία με τα υπουργεία Εξωτερικών, Δημόσιας Τάξης και την περιφέρεια διευθετεί ζητήματα σχετικά με την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας. Παρά το πλήθος των εμπλεκόμενων φορέων δεν υπάρχει συντονισμένη παρέμβαση, η οποία θα μπορούσε να περιορίσει την αποστέρηση των Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και των Βορειοηπειρωτών από αγαθά που συνιστούν τον εθνικό τρόπο ζωής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αγγλόφωνες χώρες	7
Εισαγωγή	9
Ηνωμένο Βασίλειο	11
Ο ελληνισμός	13
Νίκος Γεωργιάδης	14
Παρέμβαση της Μαρίας Κοκκίνου και του Μένουκου Κουβάρου	16
Οι αδελφοί Ράλλη	20
«Αληθινό Παραμύθι», του Αργύρη Εφταλιώτη	20
Λίλα Δαλάνη	22
Στέλιος Χατζηγιάννου	24
«Στέλιος Καζανιζίδης», άρθρο	26
Ο θρύλος των μεταναστών	26
«Το διαβατήριο», τραγούδι	27
Το ελληνικό λόμπι του Λονδίνου	28
«Η Αβάσταχτη Ελαφρότητα του να Είσαι Έλληνας», της Μέλιας Τατάκη	32
Ιστορικό Χρονολόγιο	37
Γενικές Πληροφορίες	40
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	43
Ο ελληνισμός	45
Θεώνη Βαχλιώτη-Όλντριτζ	46
Καλιφορνέζικο ελληνικό ντιουέτο	48
«All too human», του Τζορτζ Στεφανόπουλου	51
«Μια ελληνική ιστορία», άρθρο	52
«Μιλώ για τα παιδιά μου», του Γ. Σκούρτη	53
Απροσδόκητη επιτυχία με το βιβλίο «Όστε το Όνομά μου»	54
Γιώργος Κοτζιάς	56
«Με τις τσέπες αδειανές», του Γιώργου Κατσαρού	57
Στίβεν Αντωνάκος	58
«Αγαπητέ αδελφέ Βασιλείε», του Θανάση Τζαβάρα	59
Το παγκόσμιο περιοδικό του ελληνισμού	60
Hellenic Hollywood	62
Ευτέρπη Δουκάκη, συνέντευξη	64
Τζον Κασσαβέτης	66
«A Dream of Kings» του Harry Mark Petrakis	70
Harry Mark Petrakis	70
«Πώς είδα την Αμερική», του Θ. Ν. Συναδινού	71
Ολυμπία Δουκάκη	71
Δραστηριότητες της Ελληνικής Εταιρίας «Παιδεία», άρθρο	72
«Ελληνική εκκλησία καταστρέφεται», άρθρο	74
Μήνυμα του Αρχιεπισκόπου Αμερικής Δημήτριου	75
Επιστολή του James N. Georgeady	75
Γιώργος Παπανικολάου	76
«Το σπίτι του Μανχάταν», της Βενετίας Καπετανάκη	77
«Μικρές Ιστορίες της μεγάλης συνεισφοράς του ελληνισμού της Διασποράς», άρθρο	78
Μελίνα Μερκούρη	80
Μαρία Κάλλας	80

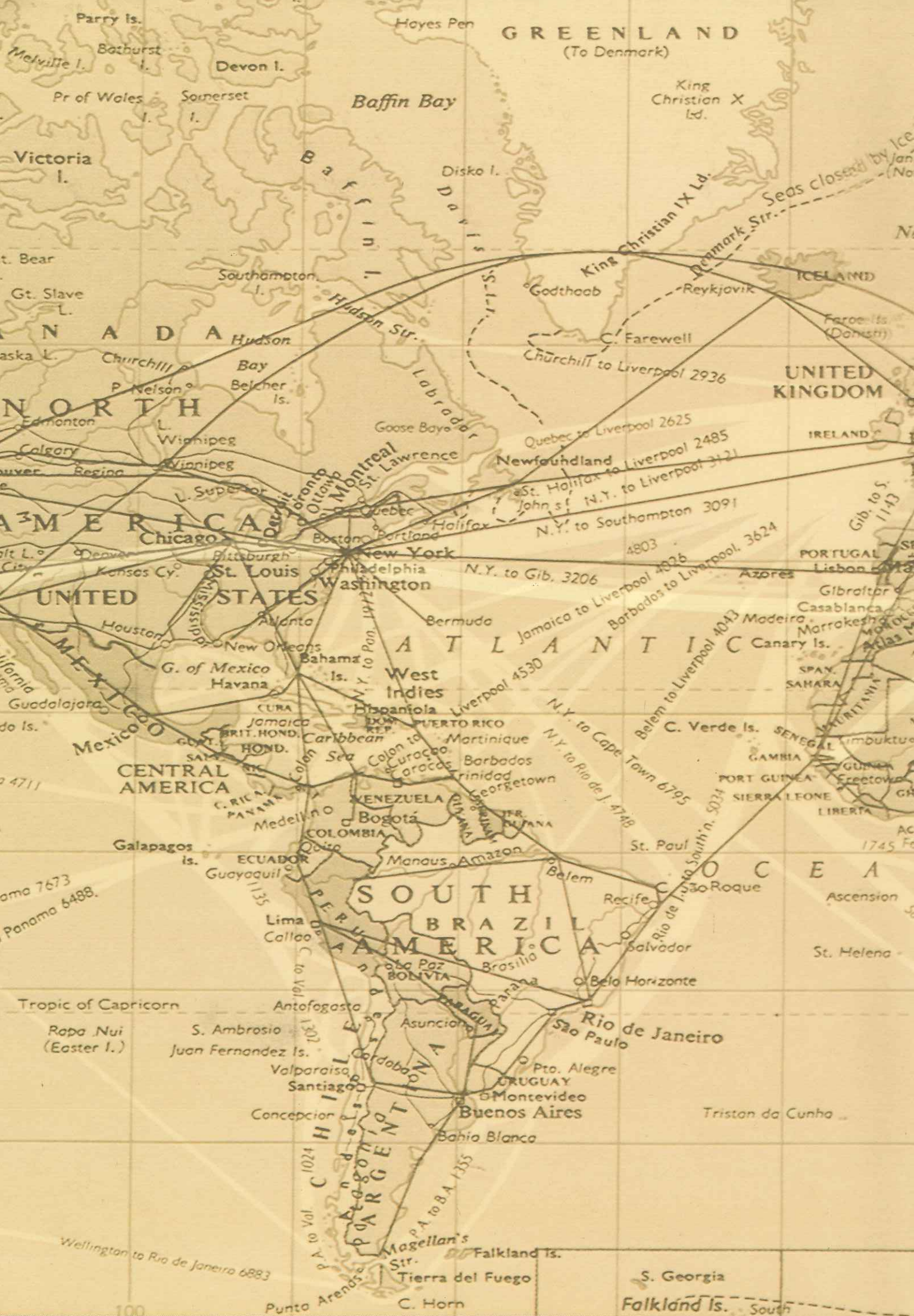
<i>Catherine Temma Davidson</i>	82
« <i>Ιμάμι Μπαϊλντί</i> », της <i>Catherine Temma Davidson</i>	82
<i>Γιώργος Π. Λιβανός</i>	84
« <i>Από την Κάρπαθο στο Λος Αντζελες</i> », άρθρο	86
« <i>Plenty of Money Tora O Yiannos</i> », του <i>Α. Μαρτίνη</i>	87
« <i>Ο Πινοκλής</i> », του <i>Δ. Ζάττα</i>	87
<i>Ιστορικό Χρονολόγιο</i>	90
<i>Γενικές Πληροφορίες</i>	93
Καναδάς	97
Ο ελληνισμός	99
<i>Ελένη Μπακοπάνου</i>	100
« <i>Δέκα μύθοι και μια ιστορία</i> », του <i>Νίκου Παπανδρέου</i>	108
« <i>Μετανάστες στον άλλο κόσμο</i> », του <i>Χρήστου Κολύβα</i>	109
<i>Ιστορικό Χρονολόγιο</i>	110
<i>Γενικές Πληροφορίες</i>	112
Αυστραλία	115
Ο ελληνισμός	117
« <i>Επίθεση από ΗΠΑ υπέρ Αποστολοπούλου</i> », άρθρο	120
<i>Οικογένεια Μπαρμπούτη</i>	122
<i>Νικ Πολίτης</i>	124
<i>Τα προπολεμικά χρόνια</i>	125
<i>Γεράσιμος Καρύδης</i>	126
« <i>Οι 60 σημαντικότεροι ομογενείς μας στην Αυστραλία</i> », άρθρο	128
« <i>Βράβευση ομογενούς εκπαιδευτικού στη Μελβούρνη</i> », άρθρο	129
<i>Παρέμβαση της Α. Μάθιους</i>	130
« <i>Η μετανάστρια</i> », της <i>Αυγής Ναθαναήλ</i>	130
« <i>Τα πλοία έφευγαν γεμάτα</i> », του <i>Σταμάτη Ισιονέ</i>	130
<i>Μεταπολεμική μετανάστευση - ελληνόγλωσσος Τύπος</i>	133
« <i>Loaded</i> », του <i>Χρήστου Τσιάλκα</i>	134
« <i>Οι Δύο Πατρίδες</i> », της <i>Σοφίας Δαγκλή-Παναγιωτίδου</i>	136
<i>Ιστορικό Χρονολόγιο</i>	161
<i>Γενικές Πληροφορίες</i>	163
Νέα Ζηλανδία	165
Ο ελληνισμός	167
« <i>Η Αθηνά Λαμπρινίδη στην Greenpeace</i> », άρθρο	170
<i>Δημοτικό Τραγούδι</i>	172
<i>Ιστορικό Χρονολόγιο</i>	175
<i>Γενικές Πληροφορίες</i>	177
Λατινική Αμερική	180
Εισαγωγή	181
Αργεντινή	183
Ο ελληνισμός	185
<i>Παρέμβαση της Όλγας Σπυροπούλου</i>	188
<i>Παρέμβαση της Αναλίας Σαρρή</i>	189
« <i>Εκπομπή για τους Έλληνες του Μπουένος Άιρες</i> », άρθρο	190
<i>Αργεντινή: η πρώτη κατάκτηση του Αριστοτέλη Ωνάση</i>	194
<i>Ιστορικό Χρονολόγιο</i>	196
<i>Γενικές Πληροφορίες</i>	198
Βραζιλία	201
Ο ελληνισμός	203

Παρέμβαση του Αντώνη Σταθάκη	206
«Κέντρο Ελληνικών Σπουδών στο Σάο Πάολο», άρθρο	210
Ιστορικό Χρονολόγιο	215
Γενικές Πληροφορίες	217
Βενεζουέλα	219
Ο ελληνισμός	221
Κώστας Παλαμίδης	222
Ιστορικό Χρονολόγιο	227
Γενικές Πληροφορίες	229
Μεξικό	231
Ο ελληνισμός	233
«Ο Σωτήρης Λάμπρου», άρθρο	235
Μαρτυρία του Σεραφείμ Αντωνίου	236
Ιστορικό Χρονολόγιο	237
Γενικές Πληροφορίες	239
Χιλή	241
Ο ελληνισμός	243
Τέσσερις διακεκριμένοι Έλληνες της Χιλής	244
Μιγκέλ Λιτίν	245
Miguel Castillo Didier	246
Η περίπτωση των Αραουκάνων	248
Ιστορικό Χρονολόγιο	249
Γενικές Πληροφορίες	251
Ουρουγουάη	253
Ο ελληνισμός	255
Παρέμβαση της Αμέρικας Ξερικού	256
Το Ίδρυμα Τσάκος στο Μοντεβιδέο	258
Παναγιώτης Τσάκος	258
Ιστορικό Χρονολόγιο	261
Γενικές Πληροφορίες	263
Βολιβία	265
Ο ελληνισμός	265
Γουατεμάλα	265
Ο ελληνισμός	265
Ισημερινός	266
Ο ελληνισμός	266
Κολομβία	266
Ο ελληνισμός	266
Κόστα Ρίκα	267
Ο ελληνισμός	267
Κούβα	268
Ο ελληνισμός	268
Νήσοι Μπαχάμες	269
Ο ελληνισμός	269
Νικαράγουα	269
Ο ελληνισμός	269
Ονδούρα	270
Ο ελληνισμός	270
Παναμάς	270
Ο ελληνισμός	270

Οι δυο μεγαλύτερες ελληνικές επιχειρήσεις στον Παναμά	271
Παραγουάη	271
Ο ελληνισμός	271
Περού	271
Ο ελληνισμός	271
Ασία	273
Εισαγωγή	275
«Η ελληνική νεολαία της Μέσης Ανατολής εξομολογείται», άρθρο	277
Λίβανος	279
Ο ελληνισμός	281
Ιστορικό Χρονολόγιο	287
Γενικές Πληροφορίες	289
Συρία	291
Ο ελληνισμός	293
«Ο ελληνισμός της Συρίας και του Λιβάνου σε CD-ROM», άρθρο	295
«Οι μουσουλμάνοι Κρητικοί της Συρίας», αναφορά	302
«Οι μουσουλμάνοι Κρητικοί της Συρίας», άρθρο	303
Ιστορικό Χρονολόγιο	307
Γενικές Πληροφορίες	309
Σαουδική Αραβία	311
Ο ελληνισμός	313
Μαρτυρία του κ. Κατσικογιάννη	314
Ιστορικό Χρονολόγιο	315
Γενικές Πληροφορίες	316
Ισραήλ	319
Ο ελληνισμός	319
Ιεροσόλυμα	320
Υπόμνημα προς το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού από τα Ιεροσόλυμα	320
Ιορδανία	321
Ο ελληνισμός	321
Μεδέβα	321
Παρέμβαση της Ελένης Σακελλαρίου-Ταραούνη	323
Ιράκ	325
Ο ελληνισμός	325
Η Ιερά Μητρόπολη του Χονγκ-Κονγκ	327
Η Ελληνική Λέσχη «Κύκλος» της Καλκούτας	328
Τα παιδιά του Μεγαλέξανδρου	330
«Ποσειδωνιάται», του Κ. Π. Καβάφη	331
Τιμητική επιτύμβια στήλη στην Κορέα για 186 Έλληνες	334
Ο Έλληνας της Ινδονησίας	335
Αφρική	339
Εισαγωγή	341
«Έλληνες σε ξένες χώρες, ξένοι στην Ελλάδα», άρθρο	343
Αίγυπτος	349
Ο ελληνισμός	351
Κ. Π. Καβάφης	362
«Απολείπειν ο θεός Αντώνιον», του Κ. Π. Καβάφη	363
Γιάννης Χρήστου	364

Αλέξανδρος Ιόλας	366
Δημήτριος Παπαδήμιος	368
«Αι διομολογήσεις και οι ξένοι», άρθρο	371
Ολυμπία Καράγιωργα	372
«Η Αίγυπτός μου, 27 χρόνια μετά (1966-1973)», της Ολυμπίας Καράγιωργα	372
Στρατής Τσίρκας	373
«Σε καιρό και σε τόπο», του Στρατή Τσίρκα	373
«Αλεξάνδρεια», ταινία της Μαρίας Ηλιού	375
Σύντομη ιστορική επισκόπηση του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας	376
Ιστορικό Χρονολόγιο	380
Γενικές Πληροφορίες	381
Κονγκό (Ζαΐρ)	385
Ο ελληνισμός	387
Ιστορικό Χρονολόγιο	393
Γενικές Πληροφορίες	395
Ζιμπάμπουε	397
Ο ελληνισμός	399
Παρέμβαση της Κικής Δίβαρη	400
«Έλληνες στην Μαύρη Αφρική, 1890-1990», του Γιάννη Μαρκάκη	402
«Η Ελληνική Ακαδημία στη Χαράρε», άρθρο	403
Ιστορικό Χρονολόγιο	405
Γενικές Πληροφορίες	407
Καμερούν	409
Ο ελληνισμός	411
Ιστορικό Χρονολόγιο	414
Γενικές Πληροφορίες	415
Νότια Αφρική	417
Ο ελληνισμός	419
Μήνυμα του Νέλσον Μαντέλα	420
Ρεγκ Λάσκαρης	426
Γιώργος Μπίζος	428
Σωκράτης Αυγιτίδης	430
Ειρήνη Στεφάνου	432
Γιώργος Ξενούλης	434
Ιστορικό Χρονολόγιο	436
Γενικές Πληροφορίες	438
Αιθιοπία	440
Ο ελληνισμός	440
Στέφανος Λαζαρίδης	444
«Έλληνες στην Μαύρη Αφρική, 1890-1990», του Γιάννη Μαρκάκη	445
«Στα βάθη της Αφρικής», άρθρο	446
«Το εργοστάσιο των μολυβιδίων», της Σώτης Τριανταφύλλου	446
Σουδάν	447
Ο ελληνισμός	447
Αλγερία	452
Ο ελληνισμός	452
Ερυθραία	452
Ο ελληνισμός	452
Ζάμπια	453
Ο ελληνισμός	453

Κένυα	455
Ο ελληνισμός	455
Λιβύη	455
Ο ελληνισμός	455
Μαδαγασκάρη	457
Ο ελληνισμός	457
Μαλάουι	458
Ο ελληνισμός	458
Μαρόκο	458
Ο ελληνισμός	458
«Ο Μαροκινός φίλος με την Ελληνίδα σύζυγό του», άρθρο	459
Μοζαμβίκη	460
Ο ελληνισμός	460
Μποτσουάνα	462
Ο ελληνισμός	462
Μπουρούντι	462
Ο ελληνισμός	462
Νιγηρία	463
Ο ελληνισμός	463
Ρουάντα	465
Ο ελληνισμός	465
Σενεγάλη	465
Ο ελληνισμός	465
Τανζανία	466
Ο ελληνισμός	466
Τζιμπουτί	468
Ο ελληνισμός	468
Τυνησία	469
Ο ελληνισμός	469
«El Metline», άρθρο	469
Ουγκάντα	470
Ο ελληνισμός	470
Παλινόστηση	471
Εισαγωγή	473
<i>Η παλινόστηση στη μεταπολεμική Ελλάδα</i>	475
<i>Παρέμβαση της Ελεονώρας Κοκαβέση</i>	480
<i>Ε.Ι.Υ.Α.Π.Ο.Ε.</i>	482
<i>Μαρτυρία του Γιάννη Καζαντζίδη</i>	484
<i>Μαρτυρία του Γιώργου Κεσσίδη</i>	486
<i>Το νέο μεταναστευτικό κύμα των Ελλήνων από την πρώην Σοβιετική Ένωση</i>	487
<i>Κ.Μ.Α.Ε.Π.Μ.Θ.</i>	488
<i>Μαρτυρία</i>	490
<i>Το προφίλ των μεταναστών-προσφύγων</i>	493
<i>Σατιρικό τραγούδι από τη Νότια Ρωσία</i>	494
<i>«Η εκπλήρωση του νόστου», του Αργύρη Φράγκου</i>	496
<i>Το περιοδικό Ελληνική Διασπορά</i>	501
Βιβλιογραφία	503

GREENLAND
(To Denmark)

Baffin Bay

UNITED KINGDOM

NORTH AMERICA

UNITED STATES

ATLANTIC OCEAN

SOUTH AMERICA

AFRICA

Rapa Nui (Easter I.)

S. Georgia

Falkland Is.